

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תי"ב | פרשת מוקץ | תש"פ | קהילת הניכוי הישיבות | רמות כ'

פניני הלכה

שמעתא אליבא דהלכתא

התערבו נ"ח שלו בשל חברו האם ייד"ח בהדלקתם

א. דין "לכס" בנרות חנוכה. ב. ביטול ברוב באיסורים. ג. ביטול ברוב בממוץ. ד. מומן שאסור מחמת עצמו או מחמת דבר אחר. ה. להחיל דינים במקום ביטול ברוב. ו. איסור שהתבטל בהיתר של חברו. ז. היתר שימוש חשיב כ"לכס".

א. דין "לכס" בנרות חנוכה

נחלקו הפוסקים האם בעינין לכס בנרות חנוכה, דעת **הבית שערים** (או"ח סי' סשא) דצריך שמן שלו כמבואר בסימן תרע"ז דאכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה, ע"כ. ולכאורה כבר מבואר כדבריו **בר"ן** (פסחים ד. ברי"ף, ד"ה ומהיה) שהקשה על הכלל שרצו לחדש הפוסקים שמצות שאפשר לקיימן ע"י שליח מברכים ב"על", דהא הדלקת נ"ח שאפשר לעשותה ע"י שליח ואפי"ה מברכין עליה להדליק, וכתב דאיכא למימר כיון דאמרין בשבת (כג.) דצריך לאשתתפי בפריטי כיון שאינו יוצא אלא בשל עצמו הרי אין מצוה זו יכולה להתקיים ע"י אחר, ע"כ. וכן משמע **מהרמב"ן** (פסחים ז. ד"ה ואני). אולם **המאירי** (שם ד"ה וחכמי הדורות) דחה דבריהם.

וכן משמע **מהשעה"צ** (סי' תרעו אות ט) שנקט ששיתוף של אכסנאי צריך קנין. אלא דיש לדחות דא"צ קנין משום "לכס" אלא דס"ל דהקנין הוא כדי להשתתף עם בעה"ב ואם הבעיה לא מקנה לו נמצא דלא השתתף האכסנאי בכלום. וכן משמע **במ"ב** (סי' תרעו סי"ב) דלא בעינן "לכס" בני"ח, עיי"ש. וכן הביא **בסד"ח** (ח"ט מע' חנוכה אות טו) בשם בית יצחק. וכן פסקו **הגרשו"א זצ"ל** (הליכוי"ש חנוכה פ"ג יג ה"ב 19-) ו**השבט הלוי** (ח"ג סי' פ, ו) ועיי"ש שדחה הראיה מהר"ן וצידד לומר דדוקא כשאינו מדליק בעצמו י"ל דבעינן שיהיה שלו, כי אינו מקיים עצם ההדלקה ובכה"ג הצריכו חז"ל דע"כ"פ יהיה לו חלק בשמן ועיי"ז המצוה נקראת נמי על שמו. אולם דעת **הגר"פ פראנק זצ"ל** (מקראי קדש חנוכה סי' כא) ו**הגריש"א זצ"ל** (פניני חנוכה פ"א עמ' טו) דבעינן "לכס" בני"ח והוכיחו כן מהר"ן הנ"ל. והארכנו בזה בגליון שכ"ז.

ויש לדון לדעת המחמירים בגוונא שהתערבו נרות או שמן שלו במיעוט של חברו והדליק בהם האם יצא יד"ח, האם נימא דיש כאן ביטול ברוב וחשיב כאילו הכל שלו אלא שעליו לשלם לחברו, או נימא דאין ביטול ברוב בממוץ ואינו חשיב כשלו כלל. ונפ"מ בזה אף לענין ד' מינים ביו"ט ראשון ובכל מקום דבעינן "לכס".

ב. ביטול ברוב באיסורים

והנה לענין איסורין מצינו דין ביטול כגון חתיכת איסור שנפלה לתוך ב' חתיכות כשרות בטילה מה"ת חד בתרי, אלא שבתערובת מין בשאינו מינו מדרבנן בעינן ששים משום שמא יבוא לבשלם יחד ויתן האיסור טעם בהיתר ויעבור על איסור תורה, כמבואר **בטור** (סי' קט). וכן נקטו **הש"ך** (שם סי' ט), **ה"ט"ז** (סי' ב), **הגר"א** (שם אות ב) ועוד. וזה בתערובת יבש ביבש אבל בתערובת לח בלח מין במינו בטל ברוב מה"ת ומדרבנן בעינן ששים, ומין באינו מינו בעינן ששים מה"ת כמבואר בפוסקים הנ"ל. וכבר כתב **הרא"ש** (חולין פ"ו סי' לו) דבמקום דאיכא ביטול **היתר לגמרי** "דאחרי רבים להטות" כתיב וכן נקטו רוב האחרונים אף אליבא ד**הרשב"א** (תהא"א ב"ד ש"א עמ' יז. ד"ה ויש איסור), ע"י **ט"ז** (שם סי' א), **ש"ך** (שם סי' ז), **פמ"ג** (פתיחה לתערובות ח"א פ"ג, ועוד), **מ"ב** (שם תמו שעה"צ אות ט) ועוד, ואכמ"ל.

ג. ביטול ברוב בממוץ

ולענין דין ביטול בממוץ מצינו **בבכורות** (כב.) דתרומה שהתבטלה במאה של חולין מותרת לאכילה אף לזר וא"צ להוציא אחד מהתערובת אלא משום גזל השבט ואפילו אם אינו מוציא אחד אלא נותן דמים לכהן סגי. ומבואר שהתרומה מתבטלת ואע"פ שהיא ממוץ אחרים ורשאי לאכלה, אלא דאכתי יש כאן חובת ממוץ שאינה בטילה.

וכן מצינו **במעילה** (כא.) שאמרו נפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיוציא את כל הכיס, ומודה ר"ע לחכמים באומר פרוטה מן כיס זה הקדש שהוא מוציא והולך עד שיוציא את כל הכיס, ע"כ. והקשו **תוס'** (שם ד"ה פרוטה) דליבטל האי פרוטה של הקדש שנפלה, וכי"ת דבר שיש לו מתירין הוא ע"י פדיון ואפילו באלף לא בטיל הא ליכא למימר דדבר שיש לו מתירין דרבנן הוא, וצ"ל דליכא אלא חד בכיס דליכא ביטול אי נמי מטבע חשיב ולא בטיל, ע"כ.

אלא דצ"ע ע"ז מהא דאיתא **בביצה** (לו.) האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן רבי יהודה פוטר במים מפני שאין בהם ממש. והקשו **בגמ'** (לה - לה:) אמאי ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו רבי אבא הרי שנתערב לו קב של חטין בעשרה קבין חטין של חברו יאכל הלה וחדי, אחיכו עליה כו', אמר ליה מי קא מדמית איסורא לממונא איסורא בטיל ממונא לא בטיל, ע"כ. ו**פרש"י** אבל ממונא - לא בטיל מועט ברוב להיות קנוי ממוץ המועט לבעליו של מרובה, ע"כ. וע"י **בש"ט"מ** (שם ד"ה ופירש הריטב"א) בשם **הריטב"א** דלפ"ז כשמתערב קב חטין בעשרת קבין ואפילו באלף לא בטיל אפי' מדא"ו ושם בעליו עליו ולא עוד אלא שהוא כשותף בו לכל דבר. ומבואר דממוץ אינו בטל כלל.

והבב"ר (סי' תרמ"ט) כתי' דאין כוונת הש"ס בביצה דממוץ אינו בטל, אלא הכוונה שהחייב הממוץ אינו בטל, אבל איסור התבלין בממוץ דהיינו איסור גזל בטל וזהו כוונת התוס' לעיל במס' **מעילה**. ועפ"ז פסק דאם נתערב הדס גזול באחרים שפיר יוצא בהם כי איסור גזל שעל הדס זה בטל, ע"כ. ובסימן תרל"ז (סי' יג) הביא בשם **הפמ"ג** (סי' תרלו מ"ז סי"ג ד) שאם גזל צאת וערסם עם שלו ואינו ניכר, "דלא שייך בטול ברוב כמבואר בביצה שם, ומי"מ י"ל דאין חייב לו כי אם דמים, לא להשיב את הגזילה גופא מבחור דאין ניכר וצ"ע". וכתב דלפי דבריו לעיל בסי' תרמ"ט דגוף הממוץ בטל, ודאי שייך בטול בעצמים הגזולים. והביא דברי האחרונים **בנכח** (אות ט ס"ק שיח ועיי"ש בסי"ק כב).

ובנתיבות (סי' רכט סי"א) ביאר שבגמ' ביצה נחי' האם ע"י ביטול ברוב אויל שם בעלים מהחפץ אלא שצריך לשלם כי זה נהנה וזה חסר חייב, אלא שלעולם מסקנת הש"ס דביטול ברוב לא מהני ככה"ג, ומי"מ אם המיעוט של הפקר ונמצא במקום הפקר או בחצר של חברו מי"מ הוי דבעל הרוב דהוי שלו אע"פ שלא עשה קנין. וכן פסק **הערוה"ש** (שם אות א). ו**בשבילי דוד** (או"ח סי' תמח וי"ד סי' קסח-ט סי"ק ט) למד בדעת הנתיבות דמה שנוגע לאיסור עכ"פ אמרינן ביטול כדמוכח בתוס' במעילה. וכן נ"ר הבנת **המנחת פתים** (ח"ומי"מ סי' קכח על סעי' ב ד"ה מי שנתפס) בדברי הנתיבות. וע"י **בפתחי חושן** (אונתא פ"א הגה לד) שכת' שכונת הנתיבות שממוץ אינו בטל אינו אלא לענין בעלות הממוץ, אבל הבעלות שבגוף החפץ בטל. וע"י עוד להלן האם אמרינן ביטול לענין האיסור עכ"פ. [ומה שפירש הנתיבות דרב ספרא מקשה על רב אבא, ועינין **ברש"י** (שם ד"ה אמר רב ספרא) שפירש דרב ספרא מקשה על רב אושעיא, וכן **בתוס'** (ד"ה הכי נמי) מבואר דלא כפירוש הנתיבות, וע"י **בש"ט"מ** (שם) ו**בענין יצחק** (או"ח סי' כו ע"פ ה) בזה]. נמצא דנחי' הפוסקים הם שייך ביטול בממוץ. ונראה דנחי' בזה השער המלך והאבני מלואים, דהנה **השער המלך** (שקלים פ"א ה"א) הקשה על הא דמקלין במקדש שקלים מן הקטנים ובלבד שיהי' מוסרן לצבור, דהא מדא"ו אינו בר הכנה נמצא דבר תורה קשר משל יחיד ובהדאית כתב הרמב"ם (לכ"פ פ"ח ה"י) דאין נותנין לולב לקטן שהתקן לולב אלא מקנה לאחרים דבר תורה ונמצא שאם החזירו אינו מוחזר. וכתי' ליישב בדיון **דרוב המעות מניי חיובא ניהו** אלא דמשים דמטבע חשיב ולא בטל בעינן שימסרם לצבור והוא מדרבנן ואתי תקנתא דרבנן ומפי"ק איסור דרבנן משא"כ בהאי דלולב דלא אתי דרבנן מפיק דא"ו, ע"כ. מבואר דאמרין ביטול בממוץ.

המשך בעמ' הבא

האם מותר לרמוז לחברו על טעותו באמצע תפלת י"ח

עובדא הוה באחד שתוך כדי תפילת מנחה של שבת, שמע כי המתפלל לידו מתפלל בטעות תפלה של חול, ושאל אם היה יכול לרמוז לו על כך באמצע תפלתו. ו**א - תנן** (ברכות ל.) אפי' המלך שואל בשלמו לא ישיבנו, ואפי' נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. ו**בגמ'** (כג.) אמר רב יוסף לא שנו אלא למלכי ישראל, אבל למלכי עכו"ם פוסק. מיתביה המתפלל וראה אנס בא כנגדו, ראה קרון בא כנגדו, לא יהא מפסיק אלא מקצר ועולה, לא קשיא הא דאפשר לקצר.

וכתבו **הרא"ש** (פ"ה סי' י"ג) ו**הרי"ו** (ינה (כג.) דאמרו **בירושלמי** (פ"ה סוף ה"א) היה עומד ומתפלל בסרטיא או בפלטיא הרי זה מעביר מפני החמור או מפני הקרון, ובלבד שלא יפסיק את תפלתו. ושמעו דהיאכא שיקול להנצל כשירחק לצד אחר אין לו להפסיק ולדבר. והובאו דבריהם **בטור** (סי' ק"ד). וכן פסק **השו"ע** (שם) - לא יפסיק בתפלתו, ואפי' מלך ישראל שואל בשלמו לא ישיבנו, אבל מלך אומות העולם אם אפשר לו לקצר דהיינו שיאמר תחלת הברכה וסופה קודם שיגיע אליו יקצר, או אם אפשר לו שיטה מהדרך יטה, ולא יפסיק בדיבור, ואם אי אפשר לו יפסיק. היה מתפלל בדרך ובא בהמה או קרון כנגדו יטה מן הדרך ולא יפסיק, אבל בעינין אחר אין לצאת ממקומו עד שיגמור תפלתו א"כ"כ הוא בתחנונים שלאחר התפלה. וכתב **הברכ"י** (רי"ש סי' ק"ד) משמיה **דמהר"י מולכו ומהר"ם בן חביב** (בתשובה כ"י) דאסור לגעור בפיו בתניוק השוחק אף דמטרידו בתפלתו, אך מותר לרמוז בידו כדי שישתוק התניוק. ואם עדיין שוחק התניוק ומטרידו ירחיק ממנו ולא ידבר. והובאו דבריהם **בשערי תשובה** (סי' ק"א) ו**במשנ"ב** (סי' א). ועינין עוד **בשע"ת** שם שכתב (סי' א) - ועינין סי' ס"ג (סי' ו) לענין לרמוז בקריאת שמע לדבר מצוה, דיש חילוק בין פרשה ראשונה לשניה, וכאן שאני שמחמת שמטרידו אינו יכול לכוון תפלתו כראוי ה"ל צורך התפלה עצמה ומותר לרמוז.

ומבואר בדבריהם דאע"ג דאפי' רמזיה בעלמא אסורה באמצע שמונה עשרה, אם עושה כן לצורך התפלה עצמה שרי, ואף לזוז ממקומו לצורך תפלתו שרי.

ב - כתב הב"י (סי' צ) אם היה עומד בתפלה והשתין תינוק בבית הכנסת נראה שיוצא מבית הכנסת וגומר תפלתו, ולא יפסיק וישתוק עד שיביאו מים ויטילו על המי רגלים דשמא ישהה כדי לגמור את כולה ויצטרך לחזור לראש. וכ"כ הרוקח (סי' ש"ב) וז"ל תינוק השתין בבית הכנסת יוצא רש"י מבית הכנסת והתפלל, דקיימא לן הפוסק באמצע תפלתו אם לא שהה כדי לגמור את כולה חוזר למקום שפסק, ואם לאו חוזר לראש, היה עומד בתפלה וצווא לפניו מהלך לפניו עד שיוקנה לאחריו ד"א, ואם א"א ילך לצדדים עד שירחיקנה ד"א. עכ"ל.

וכתב **בבדק הבית** - ולפי מה שפסקתי בסי' ס"ה בשם קצת פוסקים שאפי' שהה כדי לגמור את כולה אין חזרו לראש, אינו צריך לצאת מבית הכנסת.

וכן פסק **בשו"ע** (שם סכ"ח) - היה עומד בתפילה והשתין תינוק בבית הכנסת, ישתוק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים, או יהלך לפניו ד"א, או לצדדיו, או יצא מבית הכנסת ויגמור תפלתו.

וכת' **הרמ"א** - ויותר טוב לילך למקום אחר ולא לשתוק שמא ישהה כדי לגמור את כולו ויצטרך לחזור לראש.

ועינין עוד **בחיי אדם** (כלל כ"ה סי"ט) שכתב - העומד בתפלה ונתתפק באיזה דין איך יתפלל כגון ששחך איזה דבר בתפלה, מותר לילך ממקומו למקום מיוחד ולענין שם בספר (וכן משמע מדברי ה"י ומרמ"א סי' צ"ו), דלא גרע מהשתין תינוק. ואם מותר לשאול הדין צ"ע ונ"ל דמותר. והעתיקו **המשנ"ב** (סי' ק"ד סי"ב).

ג - וכת' **החיי"א** (שם סי"ח) דאם השתין תינוק בבהכ"כ, ישתוק עד שיביאו לו מים או ירחיק ד"א, דכ"ז לא מקרי הפסק, אבל אסור להפסיק בדיבור להביא לו מים כיון דאיסור מן רגלים אינו אלא מדרבנן וכי'. אם תינוק טיף בבהכ"כ באמצע התפלה, אם יש לו בגד לכסות אסור להפסיק ואפי' לזוז ממקומו, ואם אין לו או שעכ"פ יש ריח רע, ירחיק ד"א ממקום שכלה הריח או יצא לבית אחר, ואם גם אחרים עומדים שם ומתפללים ואינם יודעים מזה, י"ל דאם א"א בעינין אחר להודיע עליו לא דיבור, מותר להפסיק בדיבור להצילם מאיסור דא"ו. ומוטב שיעשה הוא איסור קל דהיינו איסור דרבנן להפסיק בתפלה, משיעשו אחרים איסור דא"ו להתפלל במקום מטונף.

אולם **האבנ"מ** (ס"ח כ"ח ס"ק ג) הקשה עליו דכיון דאין הקנאת קטן כלום ואי"ל עדיין ממון קטנים ניהו ובעלים לא בטלי וכדאמרין בביצה שם, והתם משום דהקדש גבי כהנים שדרשו לעצמן מנחת כהן כלייל הוא מביאין שקלים שפיר הקשו תוסי דלביטל ברוב משום דהקדש הקדש ואינו אלא **איסורא הבא ממנחת ממונא בזה** שפיר **בטל** וכדאמר בביצה איסורא בטלי ממונא לא בטיל ואע"ג דאיסור תחומין מדעת הבעלים מ"מ האיסור בטל, אבל **בקטנים אי אולת בתר דין דאוי אין כאן הקדש ואינו רק ממון קטנים ממש ולא בטל**, ע"כ. ומבואר דס"ל דממון לא בטל. ועי' **בש"ש** (ש"י פ"ד) דלשיטתו באב"מ אזיל.

וכן משמע מה**ארצ"ח** (ס"ה י"א ס"ק ה) שהקשה לענין ציצית דלמה לי קרא ד"ועשו להם" לדרוש "משלחם" ולמעט גזול, תיפוק ליה דהוי מצוה הבאה בעבירה, ותיירך דיש למצוא נפק"מ אם נתערבו לו חוטי צמר גזול בצמר שלו, דאם מטעם מהבי"ע ממילא היו בטלים ויכול לעשות ציצית מכל הצמר, אבל מטעם לכם פשיטא דאסור דממון אינו בטל ברוב כדאי' בביצה דף ל"ח, ע"כ.

משמע דס"ל שגוף הממון לא בטל כפשטות הש"ס במס' ביצה (ועיי"ש שיש נפ"מ לענין ממון שיכול להחזיק מדין קים לי שאינו בכלל "לכס"). אולם יש לדחות דלעולם הוי כשלו ורשאי להשתמש בו אבל אכתי אין כאן לכס כי לענין זה לא מהני ביטול, ועי' בזה להלן. והביאו **הפתח"ש** (אונאה פ"ו ה"ח יג). ועי' **באבן האזל** (מעילה פ"ו ה"ו) שנקט דלא כתוסי' במעילה הני"ל כי לא שייך ביטול בממון כלל.

ובמנחת פתים (ו"ד ס"ה קס) הביא מהעטרת חכמים שדעת תוס' דאף דממונא לא בטל מ"מ איסורא דהקדש בטל אף דאכתי ממון שייך להקדש וע"כ ממון שנתערב ברוב לאו דלא תגזול ליתא דלענין איסורא בטל, אלא דעיי"ש שהביא דברי השי"ש שחולק ע"ז (ועיי"ש ד"ה והנה במה) דודאי לא שייך ביטול כשהוא ע"י שותפות). ועי' עוד **באולם המשפט** (ס"ה רכט על סעי' ב ד"ה ד"ה וע"ז) שהקשה על הנתביות. ועי' בזה **בפתח"ש** (אונאה פ"א אות יג והנה לד) **ובברית יהודה** (פ"ל אות טז ויח).

ד. ממון שאסור מחמת עצמו או מחמת דבר אחר

ואף לדעת השי"ש ודעמיה דס"ל דאין ביטול בממון מ"מ היינו הבעלות שבו או לסבורים דליכא ביטול כלל היינו כגון במטבע שהיא גופא אסורה, אבל במקום שהאיסור הוא בערך הממוני של המטבע ולא במטבע עצמו, בטל, ועי"כ במעילה שהאיסור הוא להנאות ממעות הקדש לא שייך ביטול משא"כ במטבע של שביעית וכדו' ד"ל דשייך ביטול (א"י"כ הם בכלל דבר חשוב וכדו' המונע דין הביטול). וכ"כ **באבן האזל** (שס).

שו"ר **בעין יצחק** (או"ח סי' כ' ע"פ ג אות יא) שכת' דרק היכא דהאיסור הוא מחמת הממון של אחר בזה שפיר י"ל דממונא לא בטיל, כמו שמצינו לגבי הקדש לא בטל, דזהו משום דכיון דהאיסור הוא מחמת ממון הקדש השייך לגבוה ושייך שפיר בזה ממונא לא בטל כמו בהא דסוף ביצה, אולם במעות שביעית שזה איסור שאינו תלוי בבעלות בטל. וכן מבואר **במהרי"ט** (ו"י"א ס"ה ה ד"ה ע"ד) דמעות היתר שנתערבו במעות איסור מחמת נדר בטלים כדן יבש יבש דחד בתרי בטיל, ועיי"ש שאם המעות מאנשים שונים הם כשותפים בכל המעות. ועי' בזה בגליון ר"ב.

ה. להחיל דינים במקום ביטול ברוב

ויש מקום לומר דפלוגתא זו תלויה בגדר ביטול ברוב, דהנה **בעונג יו"ט** (ו"י"א ס"ד) נשאל לענין חוטיין שלא נטוו לשם ציצית שנתערבו בחוטיין שנטוו לשם מצות ציצית, אם מותר להטילם בבגד ד' כנפות או לא, וכת' דמצד א' י"ל דמה"ת חד בתרי בטל וכשרים כל החוטים למצות ציצית. אולם כתב דיש לדחות דשמה לא מהני ביטול בכ"ג **דדי לנו שמועיל ביטול להסיר חסרון המתבטל ולא להשיג מעלת המבטל**, ע"כ. אולם דעת **הפמ"ג** (ס"ה צט ש"ד ס"ק יא ד"ה שאלה) דמהני ביטול אף בכ"ג. וכן דעת **היד אליהו** (ובגליון פ"ח), **החת"ס** (ו"י"ד ס"ה רעז), **הבנין ציון** (ו"י"א ס"ה יג), **המחנה חיים** (ח"ב ס"ה נג) **והשבט הלוי** (ו"י"א ס"ה רכט). ועי' בזה בגליון קמ"ח. ולפי סברת העונג יו"ט י"ל דאע"פ שייך ביטול אין כאן איסור מ"מ א"א לומר דחשיב כשלו משא"כ לדעת החולקים. ועי' בזה בגליונות קס"ח ורפ"ב.

ו. איסור שהתבטל בהיתר של חברו

ולפי הני"ל י"ל דחתיכת איסור וכדו' שנפלה לתוך חתיכות כשרות, בטלה ונותן דמים לבעל האיסור. וכן מצינו **באור זרוע** (ע"ז פ"ה ס"ה רפג) שכת' שאם נפלה חתיכת ראובן של נבילה בתוך חתיכות של שמעון של היתר ויש בהם כדי ביטול, אע"ג דאיסורא בטיל צריך לפרוע לראובן חתיכה שלו, ע"כ. והביאו **הגהות אשר"י** (ע"ז פ"ה ס"ה ט). וכן דעת **הפמ"ג** ביו"ד (ס"ה קט מ"ז ס"ק א) גיבש ביבש במינו חד בב' בטיל אפילו של ב' בני אדם והכי מבואר בביצה ל"ח ב' והכין הוא וודאי עסי"ק ק"י, ע"כ. וזה דלא **כהק"ל** (ו"י"ד ח"א ס"ה צה ובתרא ס"ה טז) שמצדד דבכה"ג ליכא ביטול כיון שיש כאן בעלויות שונות ואי"כ אין כאן תערובת, עיי"ש. [ועי' **בעמודי אור** (ס"ה נ"ה) שמשפיק אליבא דהגהות אשר"י כמה דמים יפרע לו אם דמי חתיכת נבילה כמו שהיתה שוה קודם שנתערבה שהיו דמיו מועטים, או כפי שהיא שוה עכשיו אחר התערובת שדמיו כשאר חתיכות הכשרות והן ביוקר. ועיי"ש דפשיט לה משי"ס ירושלמי (תרומות פ"ה ה"ג) דצריך לשלם לבעל הנבילה דמי נבילה ומה ששוה עתה יותר יחלוקו. ולפי דברי התיבות הני"ל משלם לכאורה כדן נהנה. אלא **שהמנחת פתים** (ח"ו"מ ס"ה קכ על סעי' ב ד"ה מי שנתפס) תמה על התיבות הני"ל דס"ל שאע"פ שהממון בטל, אבל משום שנהנה חייב לשלם, ע"פ **הש"ך** (ס"ה שצ"א ס"ק ב) שכל שממונו נהנה בלא מעשה אינו חייב עבור הנאותו ועי"כ העלה שלמסקנא דממון אינו בטל יש לו חלק בגוף התערובת ולא סגי בדמים. ועיי"ש שהקשה מהא דבכורות הני"ל ותיירך דשאני ממון שאין לו תובעים דשפיר בטל ברוב, אבל דמים חייב לתת משום דמשתרשי ליה, ע"כ. אולם מהאור זרוע לא משמע הכי. ועי' **בברוך טעם** (שער התערובת דין ג פ"ה) **ובנתי האוצר** (מע"ב כלל יח אות טו). מעתה י"ל דמי שהתערבו לו נרות של אחר בנרות שלו וכדו', לדעת רוב הפוסקים רשאי להשתמש בהם ויוצא ידי חובתו אלא שעליו לשלם לחברו.

ז. היתר שימוש חשיב כ"לכ"ם"

אולם אכתי יש לעיין האם יש כאן חסרון דלכ"ם לדעת המחמירים לעיל. ואע"פ שדבר שאינו שלו ומשתמש בו משום סברא דניחא ליה לאיניש דעביד מצוה בממוניה לא חשיב לכ"ם כמבואר בסיומן תרמ"ט **במ"ב** (ס"ק נ"א), הכא שאני דמחמת שהתבטל בשלו י"ל דהוי כשלו אלא שעליו לשלם לחברו.

והנה דעת **הבכור"י** שם דאף בכ"ה"י חשיב לכ"ם כיון דאיכא ביטול בממון לגמרי ונעשה כשלו. והביאו **בחיים וברכה** (אות ה) ס"ק שיהי ועיי"ש ב"ק (ש"כ). ועי' **בחיים וברכה** (ש"ס) בשם **השו"מ** (מהדרי' ד' ח"ג ס"ה כט ד"ה ודך ג"ג) שהביא ע"פ הריטב"א דהיכא דאיכא רק חיוב דמים חשיב לכ"ם, אלא דשם מיירי לענין פסול גזול שקנה ביאוש ושנינו רשות, וא"כ עכ"פ איכא קנין. ושוי"מ שכהשו"מ מבואר **בקצות** (ס"ה שג"ק ב), ולפ"ז בני"ד י"ל דעכ"פ יצטרך קנין.

ועוד י"ל דכיון שיש לו רשות השתמשות והוא ברשותו דמי למה שמצינו **בשלטי הגבורים** (קדושין כב' ב"ר"ף אות ב) דבעל הבית המזמן אורחים לשלחנו ולקח א' מהם חתיכה וקידש בה אשה מקודשת שאין בעל הבית מקפיד עליהן אם יעשו כל הפציהן במזונותיהם, ע"כ. וכן פסק **הרמ"א** (אה"ע ס"ה כ"ח סעי' ז). אלא דע"י **בט"ז** (ש"ס ס"ק ד) שהקשה ע"ז מהשו"ע או"ח (ס"ה ק"ג סעי' ט) שפסק שאין האורחים רשאים ליתן ממה שפניהם לבנו ולבתו של בעה"ב א"י כשלו נטלו רשות מבעה"ב, וכ"ש שאסור ליתן לאחרים שלא ברשות בעה"ב, ואי"כ אמאי יכול לקדש בו, ע"כ מסיק שאין כאן קידושין ודאי אלא ספק. ועי' **בב"ש** (ס"ק מה) שכת' לתרץ דעת הרמ"א, דדוקא לבנו של בעה"ב אסור ליתן אבל לאחרים מותר. **והמקנה** (קו"א ס"ה כח) כת' דהא דא"ח אינו מדין גזל אלא משום דרך ארץ דניחא ליה לבעה"ב אם האורח בעצמו אוכלו, לכן במקדש בו שפיר הוי מקודשת, ע"כ. **והמהרי"ט** (ו"י"א ס"ה ק"ג) חולק על הרמ"א. **והחק"ל** (ח"ו"מ ס"ה קמז) כת' דבאמת נח' בזה הראשונים, עיי"ש. ועי' עוד משי"כ בגליון שכ"ו. ועכ"פ לפי המקילים י"ל דני"ד דמי לזה, אולם יש לחלק דהכא שאני שחברו לא נתן לו ברצונו.

מ. מ. ק. נ. א. ד. ר. י. נ. א.

העולה לדינא, א' המדליק נ"ח בשמן של חברו או של הפקר יוצא ידי חובתו אף אם לא עשה בו קנין. ויש שהחמירו שבר חנוכה צריך קנין. ב' לדעת המחמירים שבר חנוכה צריך קנין אם התערבו נרות של אחרים ברוב נרות שלו לדעת רוב הפוסקים י"ל שאינו צריך קנין.

ועיינו **במשנ"ב** (ס"ז ס"ז ס"ק פ"א) דכתב דברי הח"י"א בזה"ל - אבל אסור להפסיק בדיבור להביא לו מים כיון דאיסור מיה גרלים אינו אלא מדרבנן וגם י"א דא"י להרחיק בזה כלל, על כן אפי' אם גם אחרים עומדים בתוך הדי"א של המי גרלים ומתפללים אין לו להפסיק בדיבור בשביל להודיעם.

נראה מלשונן דדוקא להפסיק בדיבור כדי להודיעם אסור, אבל להפסיק ברמיזה שרי. ואם כנים דברינו מבואר בשנ"ב כאן דשרי להפסיק תפלתו ברמו לצורך תפלת חברו.

ואם כן אם טעה חברו בתפלתו נראה דמותר לרמו לו שטועה הוא בתפלתו, ואם אפי' איכא דיכשל בברכה לבטלה יש מקום לומר דשרי אפ"ל להפסיק בדיבור לצורך כך, וכעין מ"ש החיי אדם לענין מקום מטונף בצואה מוטב שיעשה איסור דרבנן להפסיק בתפלה ומשיעשו אחרים איסור חזרו'.

וכ"כ משמיהו **דהרש"א** (צ"ל (דאם לא יודיענו אחר שסיים דאם באמצע תפלתו שמע את חברו אומר ותן טל ומטר בימות החמה, אם יכול לרמוז לו ירמוז, ואם לאו יודיענו אחר שסיים את תפלתו. ע"כ. וכתבו שם (זכר הלכה ס"ק ה) טעם הדבר ש"ל (דאם לא יודיענו אחר שסיים תפלתו) דברכותיו של הטועה מכאן והילך עד סיום שמו"ע אין נחשבות לברכה לבטלה.

ד- והשתא נהדר לנדון דידן, דלכאוי י"ל דה"נ אם באמצע תפלתו שמע הוא שחברו מתפלל תפלה של חול, מותר לרמוז לו שטועה הוא בתפלתו.

אולם נראה דשאני טועה בתפלה של שבת ומתפלל תפלת חול, מטועה ומזכיר ותן טל ומטר בימות החמה, דהתא מתפלל תפלה של חול בשבת, דדינא הוא דכל שהתחיל ברכה של חול אינו פוסק הברכה אלא גומרה, כמבואר בשו"ע ריש ס' רס"ח, וטעמא דמילתא מפני דבדין הוא דבעי לצלווי י"ח ברכות בשבת כבחול ולהזכיר קדושת היום בעבודה כמו ברי"ח וחולו של מועד, ורק משום כבוד השבת לא אטרחוהו רבנן ותקנו ברכה אמצעית לשבת, ולכן בדיעבד שהתחיל הברכה גומרה שהיא ראויה לו מן הדין ואח"כ מתחיל הברכה המיוחדת לשבת ולשון המש"ב שם ס"ק ב). ועל כן נראה דכל דמסתבר לו שחברו יתן דעתו מעצמו על כך שמתפלל הוא תפלת חול, קודם שיסיים ברכת המחזיר שכנינתו לציון, לא יפסיק תפלתו ע"מ לרמוז לו את טעותו, דהרי ליכא כאן ברכה לבטלה כלל, ואף לא יצטרך לחזור על ברכותיו [משא"כ בהזכרת ותן טל ומטר בקיץ, דודאי אם ניזכר באמצע ברכה שלאחריה שחייב לפסוק מיד באמצע הברכה לחזור לברכת השנים. ואף אם שכן להזכיר ותן טל ומטר בימות הגשמים אין סברא כ"כ דעתו על טעותו, וכל שלא יתקן עצמו בשומע תפלה יצטרך לחזור על ברכותיו]. ורק אם חברו עומד לפני ברכת המחזיר שכנינתו, נראה דירמוז לו על טעותו ע"מ להצילו שלא יצטרך אח"כ להזכיר ברכה אמצעית של שבת לחזור על העבודה, וכ"ש אם הוא עומד לסיים תפלתו שירמוז לו על טעותו ע"מ שלא יצטרך לחזור ולהתפלל.

פניני מוסר

עניני חנוכה

מעלת שבת חנוכה, שני שבת וחנוכה משלימים זה לזה - י"ושבת חנוכה מעלתה גדולה מאד והיא בבחינת תכלית השלמות, נר חנוכה ונר שבת משלימין אהדדי, השפלות, ונר שבת מעלה להיכלו כולו אומר כבוד. ולכן מדליקין קודם נר חנוכה ואח"כ נר שבת, כי נר שבת מאיר ליהודי רק כשנמצא למעלה מעשרה, ע"כ מקדימים תחילה את נר חנוכה שהקב"ה מאיר בו ליהודי למטה מעשרה, ואח"כ יוכל להתעלות בנר שבת למעלת השבת שהקב"ה מעלה את היהודי להיכלו כולו אומר כבוד...

ונמצא כי שבת חנוכה היא מהשבתות הגדולות בשנה, ומבחינה מסוימת זו השבת הגדולה של השנה, שיש בה עליה לכל הפתילות והשמינים שאין מדליקין בהם בשבת, וכל ליהודי יכול להדלק בה מאור השבת. כי אף אלו שאין להם שום עצה איך להתעלות בכח הש"ק לבדה, מפני שאור השבת גבוה מאד נורא ונשוב ואינו יכולים להתאחז בשלהבת השבת ולהדלק באורה, הנה בחנוכה מדליקין בהם ב"ן בחול ב"ן בשבת, שני חנוכה מחלץ יהודי מהיכן שנמצא בבחי' שבשפלנו זכר לנו, ועיי"ז יכולים הם כבר להגיע גם לשבת" (נתיבות שלום להאדמו"ר מסלוניס, חנוכה עמ' פו)

נערך ע"י מהבר סדרת "עבודת המועדים"